

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X KADENCJA**

Warszawa, dnia 10 grudnia 2021 r.

Druk nr 595

**KOMISJA RODZINY, POLITYKI
SENIORALNEJ I SPOŁECZNEJ**

**Pan
Tomasz GRODZKI
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Na podstawie art. 69 ust. 1 Regulaminu Senatu Komisja Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej wnosi o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy

o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz ustawy o orderach i odznaczeniach.

W załączeniu przekazuję projekt ustawy wraz z uzasadnieniem oraz projekt uchwały w sprawie wniesienia do Sejmu tego projektu ustawy.

Jednocześnie informuję, że w dalszych pracach nad tym projektem ustawy komisję reprezentować będzie pani senator Magdalena Kochan.

Przewodniczący Komisji
Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej
(-)Jan Filip Libicki

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia

w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz ustawy o orderach i odznaczeniach

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz ustawy o orderach i odznaczeniach.

Jednocześnie upoważnia panią senator Magdalenę Kochan do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz ustawy o orderach i odznaczeniach

Art. 1. W ustawie z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1255) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 4:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych przysługuje osobie:

- 1) która nie była pracownikiem, funkcjonariuszem lub żołnierzem organów bezpieczeństwa państwa określonych w art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 1633), chyba że przedłoży dowody, że przed dniem 31 lipca 1990 r., bez wiedzy przełożonych, czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce i
- 2) co do której ze znajdujących się w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dokumentów, o których mowa w art. 3 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, nie wynika, że prowadziła z tymi organami współpracę określoną w art. 3a tej ustawy.”,

b) uchyla się ust. 2;

2) w art. 5:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych potwierdza się na wniosek działacza opozycji antykomunistycznej, osoby represjonowanej z powodów politycznych, wdowy

lub wdowca po działaczu opozycji antykomunistycznej lub osobie represjonowanej z powodów politycznych lub innego członka rodziny zmarłego działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych, a także stowarzyszenia, fundacji, związku zawodowego, stowarzyszenia zawodowego lub twórczego lub organizacji pracodawców.”,

b) po ust. 2b dodaje się ust. 2c w brzmieniu:

„2c. Wniosek składany przez stowarzyszenie, fundację, związek zawodowy, stowarzyszenie zawodowe lub twórcze lub organizację pracodawców oprócz danych, o których mowa w ust. 2a, zawiera datę zgonu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych, nazwę i siedzibę wnioskodawcy.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 138) w art. 15a:

1) w ust. 3 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) co do których ze znajdujących się w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dokumentów, określonych w art. 3 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 1633), wynika, że prowadziły współpracę z tymi organami określoną w art. 3a tej ustawy.”;

2) uchyla się ust. 3a.

Art. 3. Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu przeprowadza z urzędu ponowne badanie dokumentów, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, oraz wydaje decyzję, o której mowa w art. 5 ust. 3 pkt 2 ustawy zmienianej w art. 1, nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 4. W przypadku osoby, w stosunku do której zgłoszono inicjatywę nadania jej Krzyża Wolności i Solidarności, zgodnie z art. 30 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 2, ale Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nie przedstawił Prezydentowi wniosku o nadanie tego odznaczenia, organ ten przeprowadza z urzędu ponowne badanie dokumentów, o których mowa w art. 15a ust. 3

pkt 2 ustawy zmienianej w art. 2 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Projekt służy dokończeniu procesu przywracania sprawiedliwości i godności byłym działaczom opozycji antykomunistycznej oraz osobom represjonowanym z powodów politycznych – w zakresie, w którym przywrócenie sprawiedliwości i godności jest możliwe poprzez stanowanie prawa – w związku z czterdziestą rocznicą wprowadzenia stanu wojennego w Polsce. Ta tragiczna rocznica to najwyższy czas na ostateczne rozliczenie się Polski z długiem wdzięczności wobec pokoleń, które odniosły historyczne zwycięstwo na miarę odzyskania niepodległości i obrony II Rzeczypospolitej w latach 1918–1920, płacąc jednak najpierw bardzo wysoką cenę, często w postaci długotrwałego obniżenia stanu zdrowia oraz szans życiowych, w tym edukacyjnych, zawodowych i ekonomicznych. Osoby należące do tych pokoleń coraz szybciej odchodzą, co dodatkowo przyspieszyła trwająca pandemia.

Projekt ma na celu wzmocnienie historycznego znaczenia statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych. Proponowane zmiany powodują, że potwierdzenie tego statusu obejmie wszystkich – spełniających warunki ustawowe – członków środowiska zasłużonego dla Polski, Europy i świata. Jednocześnie projekt sprzyja wzrostowi zaangażowania organizacji i instytucji krajowych, regionalnych i lokalnych w upamiętnianie oraz promowanie dziedzictwa opozycji antykomunistycznej, w szczególności jako elementu tradycji i tożsamości regionalnej lub lokalnej.

W związku z powyższym projekt przewiduje zmianę ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych, która powoduje, że z wnioskiem o potwierdzenie osobie zmarłej statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych będą mogły występować stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, stowarzyszenia zawodowe i twórcze oraz organizacje pracodawców. Takie rozwiązanie zapewni, że nie będzie zapomniany i pominięty żaden zmarły działacz opozycji antykomunistycznej ani żadna zmarła osoba represjonowana z powodów politycznych. W aktualnym stanie prawnym wnioski o potwierdzenie statusu osobom zmarłym mogą składać tylko członkowie ich rodzin, co powoduje pominięcie osób, po których nie pozostała rodzina, lub których więzi z rodziną osłabły z różnych powodów.

Pozostałe objęte projektem zmiany mają na celu doprecyzowanie przesłanek posiadania statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych. Przesłanki te będą się odnosiły bezpośrednio do postanowień ustawy

lustracyjnej, czyli ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów w zakresie jednoznacznego:

- 1) wskazania organów bezpieczeństwa państwa;
- 2) określenia dokumentów organów bezpieczeństwa państwa oraz
- 3) zdefiniowania pojęcia współpracy z tymi organami.

Ponadto projekt przewiduje zmianę ustawy z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach w zakresie doprecyzowania przesłanek nadawania Krzyża Wolności i Solidarności, które będą się odnosiły również bezpośrednio do postanowień ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów.

Ponadto projekt przewiduje, że Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu przeprowadzi z urzędu ponowne badanie określonych dokumentów w celu sprawdzenia spełnienia warunków:

- 1) uzyskania statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej;
- 2) nadania Krzyża Wolności i Solidarności.

Przewiduje się, że projektowana ustawa wejdzie w życie z zachowaniem standardowej *vacatio legis*, czyli po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.